

СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Постановка проблеми. Процес входження України у світовий освітній простір супроводжується змінами у педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу. Зміст освіти збагачується новими процесуальними вміннями, розвитком здібностей оперування інформацією, творчим розв'язанням проблем науки і ринкової практики, акцентом на індивідуалізацію освітніх програм.

У зв'язку з розвитком процесу інформатизації освіти змінюється обсяг і зміст навчального матеріалу, відбувається переструктурування програм навчальних курсів, що призводить до зміни структури і змісту навчальних курсів, що, у свою чергу, веде до зміни окремих методик викладання. Реалізація можливостей сучасних технологій у процесі навчання і, пов'язане із цим розширення спектру видів навчальної діяльності, ведуть до якісної зміни дидактичних вимог до засобів навчання.

Аналіз сучасної науково-методичної літератури свідчить про тенденції усе більш широкого використання інформаційних технологій у навчальному процесі. Освіта — це така сфера діяльності людини, що завжди чутливо реагує на різні способи подачі інформації. Саме так у сферу освіти увійшли кінофільми, відеофільми, касети з магнітофонними записами, а зараз активно впроваджуються інформаційні технології навчання.

Аналіз попередніх досліджень. Перші спроби дослідження проблеми вироблення цілісної системи комп'ютерного навчання були започатковані за кордоном, а саме цим питанням опікувалися А. Борк, Р. Вільямс, К. Маклін, С. Пейперт, Б. Хантер та інші. Нині в Україні й у країнах ближнього зарубіжжя з'явилися наукові дослідження із проблеми використання засобів інформатизації та глобальної комунікації в освіті. Розв'язанню окремих питань використання інформаційних технологій у навчанні присвячені роботи знаних вітчизняних і зарубіжних науковців: В. Бикова, І. Богданової, І. Булах, Б. Гершунського, Р. Гуревича, О. Довгялло, М. Жалдака, Ю. Жука, М. Кадемії, В. Клочка, Г. Козлакової, В. Кухаренка, М. Лапчика, Є. Полат, І. Роберт, В. Сумського, І. Шахіної, Л. Шевченко та інших. Багато дослідників відзначають, що застосування інформаційних технологій навчання виступає як потужний виховний, методичний і дидактичний стимул підвищення якості навчального процесу.

Мета статті — показати особливості застосування інформаційних технологій у навчальному процесі вищого навчального закладу та визначити критерії їх використання для активізації пізнавальної діяльності студентів.

Виклад основного матеріалу. Донедавна термін «технологія» використовували лише стосовно сфери матеріального виробництва. Це пояснюється, насамперед, тим, що технологія виникла й розпочала розвиватися, в основному, в цій сфері. Останніми роками стала активно розвиватися педагогічна технологія.

Насправді, слово «технологія» за своїм змістом не означає поняття техніки як сукупності штучних матеріальних засобів людської діяльності й у перекладі із грецької означає мистецтво, майстерність, уміння. У процесі цього так склалося, що цей термін відомий найбільше з матеріально-виробничої практики і, насамперед, із промислового застосування технологій.

Технологію в широкому сенсі доцільно розуміти як цілеспрямоване системне застосування різних видів організованого, теоретичного знання, включаючи створювані на його основі технічні засоби, які використовуються для досягнення практичних завдань поставлених суспільством. Це дає підстави говорити не лише про технології виробництва,

а й про технології освіти, управління окремими сферами громадського життя або всього суспільства в цілому [9].

Педагогічна технологія — це сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний підбір і компоновання форм методів, способів, прийомів і навчальних засобів. Технологічний підхід у педагогіці забезпечує можливість досягнення ефективного результату у засвоєнні студентами знань, умінь і навичок, розвитку їхніх особистісних здібностей і якостей. Педагогічна технологія реалізується у технологічних процесах, які, у свою чергу, є системами технологічних методів і операцій, орієнтованих на конкретний педагогічний результат. Педагогічні технології наближають педагогіку до точних наук, а педагогічну практику роблять організаційним, керованим процесом з передбачуваним результатом [6].

Підвищений інтерес до педагогічної технології пояснюється, насамперед, розривом між теорією і практикою. Педагогіка залишається дуже теоретичною, методика — дуже практичною, тому потрібна проміжна ланка, що дозволяє дійсно пов'язати теорію і практику.

Для педагогічної технології характерні такі параметри:

- технологія створюється відповідно до певної проблеми, а в її основі лежить методологічна позиція автора;
- технологічний ланцюжок видобувається у суворій відповідності до поставлених цілей;
- педагогічна технологія здійснюється поетапно;
- вона може бути відтворена іншими людьми.

Г. Селевко обґрунтовує такі вимоги до педагогічних технологій:

- відповідність розробленої концепції реаліям і можливостям університету;
- достатня системність і системна сумісність із наявним педагогічним процесом;
- достатня керованість технології, наявність діагностичного інструменту для її забезпечення;
- відтворюваність (досвід застосування технології в інших однотипних умовах)

[8].

У сучасній психолого-педагогічній літературі описуються різні види технологій: інформаційні, програмовані, комунікаційні, діалогові, структурно-логічні, ігрові, тренінгові, інтеграційні, особистісно орієнтовані та інші. Для нас становлять інтерес саме інформаційні технології.

Поняття інформаційні технології є відносно новим у педагогіці, тому немає єдиної точки зору на його зміст, характеристики і обсяг, кожен науковець виділяє те, що вважає найбільш важливим для свого дослідження. Більше того, швидка зміна структури, параметрів інформаційних засобів, їх можливостей, цільового призначення, методик використання визначає подальше переосмислення та переробку цього поняття. У літературі з інформаційних технологій навчання зустрічаються вирази, дуже близькі за значенням і тісно пов'язані з поняттям «інформаційні технології навчання», зокрема такі як «нові інформаційні технології у навчанні», «сучасні інформаційні технології навчання», «нові інформаційні технології освіти», «технології комп'ютерного навчання» та інші. Це свідчить про те, що термінологія інформаційних технологій і відповідні їй поняття ще остаточно не визначені. Наведемо деякі із цих визначень.

Інформаційна технологія навчання розглядається як:

1) процес підготовки і передачі інформації тому, кого навчають, за допомогою програмно-апаратних засобів і пристроїв, що функціонують на базі мікропроцесорної техніки, а також сучасних засобів і систем інформаційного обміну, які забезпечують операції зі збору, продукування, нагромадження, зберігання, обробки й передачі інформації (І. Роберт);

2) сукупність методів і програмно-технічних, об'єднаних у технологічний ланцюг, що забезпечує збір, обробку, зберігання і відображення інформації з метою трудомісткості

її використання, а також для підвищення її надійності і оперативності (М. Кадемія, І. Шахіна);

3) педагогічна технологія, яка використовує спеціальні засоби, програмні і технічні засоби (кіно, аудіо- і відео засоби, комп'ютери, телекомунікаційні мережі) для роботи з інформацією (Р. Гуревич);

4) сукупність упроваджуваних у систему освіти нових методів і засобів інформаційно-навчальної діяльності, здійснюваної відповідно до закономірностей навчально-виховного процесу (О. Подзигун).

В. Загвязінський виділяє сучасні інформаційні технології як один із істотних чинників, що визначає конкурентоспроможність країни, регіону, галузі й окремої організації. У зв'язку з цим, важливу роль у процесі створення і використання інформаційних технологій науковець відводить системі освіти, особливо вищій школі як основному джерелу кваліфікованих, високоінтелектуальних кадрів, потужній базі фундаментальних і прикладних наукових досліджень [2, с. 28].

У роботах І. Богданової, Б. Гершунського, Р. Гуревича, М. Жалдака, Ю. Жука, М. Кадемії, В. Клочка, Г. Козлакової, М. Лапчика, Д. Матроса, Є. Полат, І. Роберт, І. Шахіної, Л. Шевченко та інших визначено, що інформаційні технології (ІТ) є основою процесу інформатизації освіти, реалізація якого передбачає:

- поліпшення якості навчання за допомогою більш повного використання доступної інформації;
- підвищення ефективності навчального процесу на основі його індивідуалізації та інтенсифікації;
- розробку перспективних засобів, методів і технологій навчання з орієнтацією на розвиваючу, випереджальну й персоніфіковану освіту;
- досягнення необхідного рівня професіоналізму в оволодінні засобами інформатики й обчислювальної техніки;
- інтеграцію різних видів діяльності (навчальної, навчально-дослідницької, методичної, наукової, організаційної) у межах єдиної методології, яка ґрунтується на застосуванні нових інформаційних технологій;
- підготовку учасників освітнього процесу до життєдіяльності в умовах інформаційного суспільства;
- підвищення професійної компетенції і конкурентоспроможності майбутніх фахівців різних галузей;
- подолання кризових явищ у системі освіти.

Наразі можна визначити такі напрями впровадження ІТ у процес навчання. Інформаційні технології використовуються як:

- 1) засіб навчання, що вдосконалює процес викладання і підвищує його ефективність та якість;
- 2) засіб моделювання різних явищ, процесів, дослідження їхніх характеристик, розрахунків схем тощо;
- 3) інструмент пізнання навколишньої дійсності, студентів і самопізнання;
- 4) засіб інформаційно-методичного забезпечення й управління навчально-виховним процесом;
- 5) засіб комунікацій (наприклад, телекомунікаційні технології роблять доступними для студентів передові педагогічні технології, професійні банки і бази даних);
- 6) засіб автоматизації процесів контролю, корекції результатів навчальної діяльності, комп'ютерного педагогічного тестування і психодіагностики;
- 7) засіб для обробки результатів досліджень і управління навчальним обладнанням;
- 8) засіб організації інтелектуального дозвілля, розвиваючих ігор.

Таким чином, інформаційні технології у навчально-виховному процесі можуть використовуватися на всіх його етапах: під час планування, організації, реалізації, контролю результатів і управління якістю знань.

Здатність засобів ІТ до використання на заняттях визначається критеріями, які передбачають:

- сприяння підвищенню продуктивності праці й ефективності навчального процесу;
- забезпечення негайного й постійного підкріплення правильності навчальних дій кожного студента;
- забезпечення оперативного зворотного зв'язку і поопераційного контролю дій усіх студентів;
- можливість швидкого введення відповідей без тривалого їх кодування і шифрування;
- відповідність засобів ІТ типу навчання;
- відповідність ступеня складності ІТ рівню розвитку студента, його здібностям, знанням, попередньому досвіду тощо;
- оцінка ІТ як з економічної точки зору, так і з погляду необхідного часу й зусиль для досягнення результатів;
- оцінка технічних характеристик засобів ІТ [5].

У процесі інформатизації освіти відбувається забезпечення сфери освіти методологією і практикою розробки й оптимального використання ІТ, орієнтованих на реалізацію психолого-педагогічної мети навчання, виховання, створення методичних систем навчання, котрі розвивають потенціал студента, формують уміння самостійно здобувати знання, здійснювати інформаційно-навчальну, експериментально-дослідницьку діяльність і різноманітні види самостійної роботи з обробка інформації.

Зазначимо, що зміна засобів і методів навчання призводить до зміни змісту навчальної діяльності, яка стає все більш самостійною і творчою, а також сприяє реалізації індивідуального підходу в навчанні. Наведемо лише деякі очевидні та більш ефективні сторони використання засобів ІТ:

- новизна роботи з комп'ютером викликає у студентів підвищений інтерес до роботи з ним і підсилює мотивацію навчання;
- кольори, мультиплікація, музика, звукові ефекти розширюють можливості подання інформації;
- комп'ютер дозволяє впроваджувати індивідуалізоване навчання, він враховує історію навчання студента та індивідуальні особливості його пам'яті, сприйняття, мислення;
- за допомогою комп'ютера може бути реалізована особистісна манера спілкування, яка створює більш сприятливу обстановку, що це особливо важливо для студентів з уповільненим темпом навчання;
- комп'ютер активно включає студентів у навчальний процес, дозволяє їм зосередити увагу на найбільш важливих аспектах матеріалу, що досліджується, не квапить із рішенням; у комп'ютера завжди вистачить терпіння, він ніколи не підвищить голосу;
- набагато розширюються набори навчальних завдань, використовуються завдання на моделювання ситуацій, постановку діагнозу; комп'ютер дає студентам можливість наочно переконатися у тому, до яких результатів можуть привести їх розв'язання;
- завдяки комп'ютеру студенти можуть користуватися більшим обсягом раніше недоступної їм інформації.

Не можна не погодитися з думкою Н. Ничкало про те, що «широке впровадження ІТ у навчально-виробничий процес не має супроводжуватись втратою традиційних методів професійного навчання, запереченням цінностей особистісного спілкування у системі «учень — вчитель». Доцільно творчо поєднувати використання сучасних складних технологій, інформаційних і комунікаційних технологій з традиційними, доволі простими,

за яких зберігається олюднений особистісний характер навчально-виробничого процесу, індивідуальний підхід педагога до учня» [4, с.11].

Висновок. Отже, практика застосування ІТ в освіті виявляє дві тенденції: застосування ІТ для розв'язання професійних завдань різних предметних галузей, що не є специфічними саме для навчання (електронні енциклопедії, довідники тощо) і розробку спеціальних програмних засобів безпосередньо для навчання. Незважаючи на те, що поняття ІТ формулюється різними науковцями неоднозначно, однак загальним є те, що це сукупність принципово нових методів і середовище для обробки даних, передачі, зберігання та відображення інформаційного продукту, яке впроваджується у систему освіти з найменшими затратами та відповідно до закономірностей навчально-виховного процесу.

Література:

1. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі та наукових дослідженнях : Навчальний посібник для студентів педагогічних ВНЗ і слухачів інститутів післядипломної освіти / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія. — Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2004. — 365 с.
2. Загвязинский В.И. Теория обучения : Современная интерпретация : Науч. пособие для студ. высших пед. учеб. заведений / В.И. Загвязинский. — М. : Изд. Центр «Академия». — 2001. — 192 с.
3. Кадемія М.Ю., Шахіна І.Ю. Інформаційно-комунікаційні технології в навчальному процесі : Навч. посібник / М.Ю. Кадемія, І.Ю. Шахіна. — Вінниця : ТОВ «Планер», 2011. — 220 с.
4. Николо Н.Г. Сучасні тенденції і проблеми неперервної професійної освіти // Сучасні інформаційні технології та методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. праць / Редкол. : І.А.Зязюн (голова) та ін. — Київ-Вінниця: ДОВ Вінниця, 2000. — 486 с.
5. Подзигун О.А. Використання інформаційно-телекомунікаційних технологій у процесі вивчення іноземної мови : Методичний посібник / О.А. Подзигун. — Вінниця : ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, 2008. — 67 с.
6. Пометун О.І., Пироженко Л.В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : Посібник / О.І. Пометун, Л.В. Пироженко. — К. : Видавництво А. С. К., 2004. — 192 с.
7. Роберт И.В. Современные информационные технологии в образовании: дидактические проблемы : перспективы использования / И.В. Роберт. — М. : Школа-Пресс, 1994, — 205 с.
8. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии: Учебное пособие / Г.К. Селевко — М. : Народное просвещение, 1998. — 256 с.
9. Трайнев В.А. Информационные коммуникационные педагогические технологии (обобщения и рекомендации): Учебное пособие / В.А. Трайнев, И.В. Трайнев. — 3-е изд. — М. : Издательско-торговая корпорация «Дашков и К^о», 2008. — 280 с.

У статті відображені деякі особливості застосування інформаційних технологій у навчальному процесі вищого навчального закладу, а також визначені критерії ефективного їх використання для активізації пізнавальної діяльності студентів.

Ключові слова: педагогічні технології, інформаційні технології навчання, навчально-виховний процес, вищий навчальний заклад, навчання іноземних мов.

В статье показаны некоторые особенности использования информационных технологий в образовательном процессе высшего учебного заведения, а также определены критерии эффективного их применения для активизации познавательной деятельности студентов.

Ключевые слова: педагогические технологии, информационные технологии обучения, учебно-воспитательный процесс, высшее учебное учреждение, обучение иностранным языкам.

The article deals with the peculiarities of the informational technologies usage in higher educational establishments. Here it is shown the effectiveness of these technologies in development of cognitive, creative skills of students, their ability to organize their independent educational activity.

Key words: pedagogical technologies, information educational technologies, educational process, higher educational establishment, foreign languages training.